

Внесок дослідного єврейського дитячого будинку в розвиток шкільництва нацменшин в Україні

С. М. Шевченко

На початку ХХ ст. відновлювалися та створювалися різні громадські організації, значна частина яких мала благодійницьку спрямованість. Особлива увага зверталася на розвиток національної культури, школи і мови. Серед тих, що відновили свою діяльність, було і єврейське товариство Культура, але з новою назвою (“Культур-Ліга”) та новими керівниками. Воно поклало початок створенню дитячих будинків, які зробили певний внесок у розвиток шкільництва нацменшин. Серед них і Дослідний єврейський дитячий будинок, що розміщувався в Києві по вул. Ярославська, 40, яким протягом десяти років керував Я.Б. Резнік (1919-1929).

У процесі дослідження встановлено, що дитячий будинок ділився на молодшу, середню та старшу школу. Спочатку в хедері (хедер – єврейська релігійна початкова школа для хлопчиків) хлопчики й дівчатка вивчали релігію. Лише на другий рік починали вчити буквар та письмо. Тут вони здобували початкові знання талмуда (талмуд – зібрання догматичних, релігійно-етичних і правових положень іудаїзму), згодом продовжували навчання в єшиві (єшив – середня школа) й талмуд-торі (талмуд-тора – старша школа), що були не лише об’єднані, а й поділені на чоловічі та жіночі. Діти вивчали іврит (семітська давня мова євреїв, після 1948 р. – державна мова Ізраїлю) та ідиш (германська давня мова євреїв). Викладання в дитячому будинку велося спочатку єврейською та українською мовами, потім – російською мовою, а згодом – знову єврейською та українською. У молодших та старших класах мали право викладати тільки талмудисти чи меламенти.

Педагогічний колектив єврейського дитячого будинку вів пошуково-методичну роботу, тому з 1922 р. став використовувати теми-комплекси, учасником яких були самі діти. З метою підвищення якості знань учнів запроваджувалися різні форми навчання, серед яких і перевірка домашнього завдання, що проводилася у вигляді уроків по 30 хв для молодших і по 40 хв для старших школярів. Завдання полягало в тому, що вихователь спочатку використовував таблиці, малюнки, схеми, а потім пояснював на прикладах домашнє завдання. Після цього викликав до дошки учнів по одному, і кожен з них продовжував виконувати почату роботу. Це сприяло підвищенню успішності учнів.

Цінність внеску дитячого будинку в розвиток шкільництва нацменшин в Україні полягає не тільки в науковому обґрунтуванні навчально-виховного процесу, а й у тому, що в 1924 р. почали використовуватися тестові методи. За допомогою цих методів вивчалися індивідуальні особливості, успішність, розумова діяльність та інтелект дітей. Дослідження проводилося в таких напрямках: вивчення втоми й розумового розвитку дітей, діагностування

їх успішності за розробленими методиками. Протягом 1924-1929 рр. Дослідний дитячий будинок використовував тести Педологічної станції як комплексне вивчення дитини. Колектив станції та працівники дитячого будинку систематично проводили експериментальні дослідження розумової діяльності молодших школярів, що дало змогу розробити нові тести й відповідні плани.

Серед тестових методик, що використовувалися в дитячому будинку, були тести Біне-Соколова, Біне-Берта, Є.Торндайка, Левітова-Толчинського, А.Отіса, Хілі, В. Штерна. Педагогічний колектив Дослідного дитячого будинку удосконалював тести. Згодом він склав тести з основних предметів початкової школи. Так, для перевірки вміння читати в слух пропонувалися тести, що легко сприймалися на зір і були доступні дитячому розумінню. Вони мали вигляд текстів із нескладних слів. Від учнів вимагалось прочитати їх якнайшвидше. Зараховувалися лише правильно прочитані слова, що й було показником швидкості читання.

У 1925 р. були розроблені методи тестування на основі різних малюнків, де давалися завдання, наближені за своїм змістом до життя. Використання тестів передбачало не лише порівняння кількісних результатів і аналіз самого процесу випробувань, а й статистичне їх опрацювання в кінці року.

Серед практичних методів Дослідного дитячого будинку слід назвати: вправи, лабораторний метод, навчальну працю. Суть методу вправи полягає в тому, що учні виконують багаторазові дії, тобто тренуються в застосуванні засвоєного матеріалу на практиці. Завдяки цьому вони поглиблюють свої знання, оволодівають відповідними вміннями та навичками, розвивають своє мислення і творчі здібності. Вправи поділяються на такі види: а) усні, що сприяють оволодінню технікою і культурою читання; усна лічба, розповіді, логічний виклад знань тощо; б) письмові – розв'язування задач, диктанти, твори та ін.; в) лабораторно-практичні, які сприяють оволодінню навичками користування знаряддями праці; г) виробничо-трудова, що становлять систему спеціально розроблених трудових дій навчального та виробничого характеру. Ефективність вправ залежить від свідомої спрямованості учня на підвищення якості діяльності, знання правил виконання дій, обліку здобутих результатів та розподілу повторень у часі.

Отже, діяльність Дослідного дитячого будинку для єврейських дітей була спрямована на розвиток національної культури, забезпечення прав національних меншин. У 1929 р. його було закрито у зв'язку з рішенням КПРС про ліквідацію національних секцій, шкіл та дитячих будинків. Після закриття Дослідного дитячого будинку в ньому розмістилася середня школа №143. Споруда збереглася й до нашого часу. Нині там будинок творчості юнаків та дівчат української молоді.